

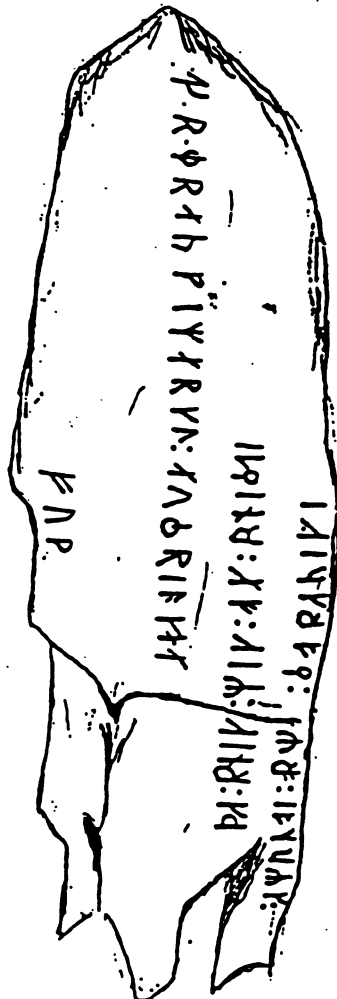

Medlemsblad for
Ringerike Slektshistorie-lag

Nr. 2

Desember 1999.

Årgang 9.

HRINGARIKI.

STIFTET 25.4. 1991.

MEDLEMSBLAD

FOR

RINGERIKE SLEKTSHISTORIELAG.

REDAKSJON:

EIGIL ELSRUD.

THORLEIF SOLBERG.

KJELL HALLMANN.

<u>INNHALDSFORTEGNELSE:</u>	<u>SIDE:</u>
THORLEIF SOLBERG/ EIGIL ELSRUD:	FOSSHOLM I ÅDAL. 2-16.
RAGNVALD LIEN:	VÅGÅRD-SLEKTA PÅ BERTELS- PLASSEN UNDER NÖKLEBY. 17-24.
OLE E. YTTRI:	EN SLEKTSKRETS FRA ENGER OG HÖLLEN I MODUM - MED FORBINDELSE TIL JÖRGEN MOES SLEKT. 25-27.
THORLEIF SOLBERG:	OM BARONER FRA RINGERIKE. 28-33.
THORLEIF SOLBERG:	SKATTESKYLDNERE PÅ RINGERIKE I 1694. 34-40.
THORLEIF SOLBERG:	FRA NOEN SKIFTER I HAUG ANNEKS TIL NORDERHOV PRESTEGJELD. 41-56.
THORLEIF SOLBERG:	FRA RINGERIKE FOR 300 ÅR SIDEN. 57-63.
<u>SPÖRSMÅL:</u>	
DANIEL C. NORUM:	SÖKER SLEKTNINGER ETTER MARTHA TOMASDATTER FEKJÆR OG HENNES SÖSKEN. 64-65.

RINGERIKE SLEKTS- HISTORIELAG:	TERMINLISTE 1999/2000. 66.
	STYRET I RINGERIKE SLEKTS- HISTORIELAG 1999/2000. 67.
<u>TIL SALGS:</u>	
ELLEF ELLEFSEN:	HALGRIM ANDERSEN FINNEVOLDEN OG GUNHILD PALMESDTR. AURE. 68.
ELLEF ELLEFSEN:	ASLE GULBRANDSEN BREKKA OG BERIT TORJUSDTR. ORMERUD. 68.

INNHOLDSFORTEGNELSE:

SIDE:

LOKALHISTORISK FORLAG; LÖTEN:	BOKLOFTET - LOKALHISTORISK FORLAG, LÖITEN BRÆNDERI, 234o LÖTEN.	69.
RINGERIKE SLEKTS- HISTORIELAG:	SLEKTSHISTORIS OG HISTORISK LITTERATUR TIL SALGS PÅ FÖLGENDE STEDER.	7o-71.

Thorleif Solberg/Eigil Elsrud:

Fossholm

(idag gårdsnummer 306 i Ådalen)

Asle Halvorsen Fossholm (1642-1727) var gift to ganger. Hans første hustru het **Diis Wilhelmsdatter**, mulig død før 1690. Hun var søster til Henrik Wilhelmsen på Ospholt, og var ifølge samme Henriks utsagn fra Reinli i Sør-Aurdal. Hans andre hustru, som han giftet seg med mellom 1692 og 1697 het **Anne Guttormsdatter**. Ved skiftet etter Asle Halvorsen i 1727 ble alle hans barn nevnt, og han hadde fire i hvert ekteskap. Asle begynte rydningen av Fossholm (på samme tid også kalt Strand) omkring 1680. Det var tvist om Fossholm hørte til Kongens almenning eller om det tilhørte Nes, derfor stevnet Commerce Commissarius Lars Larsen Asle Halvorsen for retten. Lars Larsen eide da litt over halvparten av Nes. Før vi skriver mer om Asle Halvorsen, tar vi her med hele rettergangen, nedskrevet i tingbok 31 for 1685, og avlest av Thorleif Solberg våren 1997:

(S. 49 a.) *RETTERGANG PÅ FOSSHOLM I ÅDALEN 10. JULI 1685.*

Den 10. juli ble retten betjent på det omtvistede sted på vestsiden digt ved Urula elv, noe ovenfor Nes i Ådalen på Ringerike, som den påboende kaller Fossholm.

Var overværendes efternevnte lagrettesmenn: Jon Vågård, Ole Haraldsen Hval, Rolf Heen, Jens Grønvold, Ole Blakstvedt, Anders Hallingby, Mikkel og Johannes Strande, Ole Ringerud, Lars Somdalen, Bjørn Elsrud og Nils Viker.

Kom da for oss i uti rette veledle hr. commisar Lars Larsen, som (s. 49 b.) efter en uti retten inngiven rigens citation, i rette søkte Asle Halvorsen, formedelst han uten hans lov og minde seg bemektiget med rødning og bygning at innfalle uti hans odels gård Nes med underliggende Øren (Auren), des tilliggende egedeler. Formenende han derfor tilbørligen bør lide og straffes.

Item ved samme stevning hitstevnet forrig fogd Christen Christensen, at forklare om han ham samme plass bygslet. Så og itzig ko. ma. fogd Sr. Henrik Pettersen, om han derpå har gitt noen ratifikasjon etc., efter derom samme stevnings viderebemeld, dat. 23. mars 1685. Og befinnes formedelst lovlig forfall at være forfløtt fra nestleden 18. juni.

Den innstevnte Asle Halvorsen møtte uti rette, som ble tilspurt efter hvis bevilling han er kommen til at rydde og oppbygge her på dette sted. Dertil svarte han at han dertil har hatt hans excellense Banners befaling og forrig fogd Christen Christensens bevilling, var hos fogden Sr. Henrik Pettersen.

Hvorimot han fikk en annen bevillingsseddel av Henrik Pettersen, hvilken Henrik Pettersens bevilling han sa at ha levert til Jens Hansen, som var hans høyexcellense hr. statholder Gyldenløves bygsselfogd.

Og derimot fikk han atter en annen seddel av Jens Hansen, som nu uti retten ble anvist og opplest, dat. 2. oktober 1681, og lyder (s. 50 a.) på en plass ved navn Strand. Dog fornevnte Asle Halvorsen noen ganger her for retten sa, at dette sted som han ryddet og bygd på, kalles ved navn Fossholm, som han formener er beliggende og røddet uti Kongens almenning, eftersom det er en fjellrennendes elv imellem det og Nes, item også imellem Øren og dette.

Derefter ble Asle Halvorsen av hr. commisar tilspurt, hvorav denne sted har det navn Fossholm, enten han hørt det av andre, eller selv satt navn derpå. Dertil svarte han at han selv hadde gitt det samme navn.

Tilsto også at han hadde begjært det i bygsel av hr. commisar Lars Larsen, og derfor bydd ham uti bygsel tyve tylter tømmer og et bjørneskinn.

Nok ble Asle Halvorsen tilspurt om den plass som nevnes uti fornevnte Jens Hansens seddel ved navn Strand, om det skal være denne samme plass som han ellers kaller Fossholm. Dertil svarte han jo, at det er den samme plass, og at det var forskreven uti seddelen.

Nok ble Asle av hr. commisar tilspurt, om han her fant noen tomtested av hustufter eller akkerrenner før han kom her. Hvortil han svarte nei, og sa han holdt det for Kongens almenning.

Videre ble han av hr. commisar tilspurt, at eftersom han holder det Kongens almenning, at han da vil navngi tilkjenne hvor almenningen skal ha sin begynnelse og endelse, og hvor den (s. 50 b.) ifragår der... (?) utrast er adskilt.

Dertil svarte han, at han mente at det skille begynte fra Ramberg og til Hedalseiger møter. Sa dog at han ingen bevislighet derom videre enn hans egne tanker var så, efterdi at her er ingen andre gårder på denne side derimellem, enn den plass Øren (Auren), som Hans Pedersen hadde bygd på.

Ble så av hr. commisar Lars Larsen fremlagt ko. ma. nådigste confirmerede skjøte på gården Nes med underliggende Øren og Lindeli, dat. 7. oktober og 6. 9br. 1668.

Nok fremla han en hjemtingsdom, dat. Tandberg tingstue den 6. april 1682.

Nok fremstillet hr. commisar trende prov, navnlig Iver Enger, Ole Syversen Åset og Halvor Gudbrandsen Hellenen, hvilke selv vedsto at være av hr. commisar Lars Larsen hitkallet til provs om disse egedeler. Og avla deres provning og tilstand som følger: Iver Enger tilsto at han er på det fjerde «tiouff» år gammel, født i Hedalen og oppfødd og bodd her i Ådalen. Og alt det han fra hans barndom opp kan minnes, da har han aldri visst, eller av sine forfedre hørt, at her skulle være noen almenning på denne vestre side Urulselven, og ei visst noen annen her har noe bruk eller tilkaldelse, andet enn til Nes, og det alt fra Ramberg og (s. 51 a.) til Hedalseiger vedtar. Og de på Nes alltid fulgt det med rolighet inntil Hans Pedersen og denne Asle Halvorsen satte seg herinn.

Ole Siversen sa seg på det fjerde tyveår gammel, og fra barndom oppvoksen her i Ådalen.

Hr. commissar Lars Larsen derimot svarte, at eftersom han hverken ved sine hendes gjerning eller befaling til andre, har oppbrent noen av hans huser, så forment han at Asle sådan sit grove ulovlig burde bevise, eller derfor tilbørlig at lide og straffes. De fornevnte som til provs instevnet, gjorde deres tilstand og bekjennelse således: Gudbrand Nilsen Nes tilsto at han hverken var tilstede eller så (s. 52 b.) at samme huse ble oppbrent, eller hadde noe dermed at bestille, eller vissie eller så hvem det gjorde. Like det samme var også Anders Storrustes tilstand, såvelsom og Peder Lindeliens tilstand var i samme måte.

Men de tilsto alle tre at de om sommeren for fire år siden, var med deres husbond Sr. Lars Larsen at bese denne plass, og fant ingen folk, men noen små huse sto i bygning. Og de dro straks med fornevnte deres husbond derfra igjen til Nes. De andre som til provs instevnet, undskyldte Asle selv, at de ei var stevnet til at prove noe om husenes oppbrennelse, men allene om skogens nedhuggelse. Hvorom Gudbrand Ellingsen Nes og Erik ibidem gjorde sådan tilstand, at de om husenes oppbrennelse aldeles intet hadde at bestille eller var beviss, men skoghugsten neket de ikke jo at ha hugget noen tytter tømmer, eftersom eidelene ligger til Nes. Det samme var og Harald Lindeliens tilstand.

Og eftersom de trende fornevnte hr. commissars landbønder, Gudbrand Nilsen, Anders Storruste og Peder Lindelien synes at være uti stevningen tillike med deres husbond beskyllt og saktiven, så ble de ei nu tagen ved ed. (s. 53 a.) Ellers beropie Asle Halvorsen seg på videre prov, som han ville la stevne til tinget, nemlig Gudbrand Auren, Ole Olsen Knestant og Ole Eriksen Buhane. Hvorfor denne sak og stevneamt iligemåder er forfløit til tingstuen til neste alminnelige høsting.

Derefter beså vi de steder og huse som Asle Halvorsen uti sin stevning beklager at være oppbrent og nedreven. Og syntes ei anderledes enn to små hytter som har stått i bygning. Og efter Asles og hans kvinnes beretning, det ene rum være påbygd til 4 1/2 omhverv, hvorav tømmeret lå enn på steden ei brent, men endel adskilt. Og var des lengde ei mere enn 16 fot og bredden 15 fot.

Det annet som skulle være til stuehus, og allene med veggene og træet, efter Asles beretning, skulle være oppbygd, befantes noen stokker brent og noen nedreven liggende på steden, hvis lengde var 16 fot og bredden 14 fot. Det ladehus som han foregir at var nedreven, befantes nu at stå oppbygd og ferdig, og er et lite ringe hus.

Alminnelig saking på Trøgstad tingstue i Norderhov 1. oktober 1685:

Var overværendes ko. ma. Sr. Henrik Pettersen, samt uti denne nesfølgende sak imellem Hr. commissar Lars Larsen og Asle Halvorsen, som nestleden 10. juli fra åsteden vesten Uruisely ved Nes i Adalen hit til tinget forfløit, var nu tilstede overværendes de samme tolv lagrettesmenn som retten samme tid befyente.

Item Halvor Gudbrandsen sa seg og på det fjerde tyveår gammel, født og oppvoksen her i Ådalen. Hvilke begge prøvet og tilsto like enstemmig med fornevnte Iver Enger. Hvilket de alle tre erbød ved deres høyeste salighets ed at ville vedstå og bekrefte, når behøves og påfordres.

På den innstevnte Christen Christensens vegne møtte ei nogen tilstede. Men på fogdens Sr. Henrik Pettersens vegne møtte hans tjener Christian Tommesen med en skriftlig missive til meg, hvoruti han gir tilkjennelse sitt lovlige forfall, og begjærer sakens oppsettelse, at han selv kan komme tilstede, dat. 8. juli 1685.

Voris gunstige hr. amtmann, velb. Mathias Tønberg lot ved monsr. Jørgen Larsen, efter hans skrivelse til ham, gjøre sin skriftlige innsigelse, efter hans missives utvisning, dat. 26. juni 1685. Videre ble ei av enten partene uti rette produsert. Men hr. commissar fornevnte og påsto at fornevnte Asle Hanvorsen for hans grove formastelse og eiendelers tiltagelse, burde lide og straffes efter landsloven og høykongelige statutter, og særlig efter voris aller nådigste Herre og Konges utgivne skogordnemaniz, dat 12. mai 1683, des 7. art., eftersom han seg og med bråtehugst og brenning derimot høyelig forgrepet. Og videre refererte seg til sin protestation uti hans stevning. Og ellers fornevnte hans avl og avgrøde burde være uti sequesies til sakens utdrag.

Gudbrand Nes foregav at han først røddet og nedhugg til en bråte her på dette sted, som Asle Halvorsen bygd. Og Asle kjøpte samme hugst og arbeid av ham, og gav ham derfor halvredje daler, hvilket Asle Halvorsen vedsto således i samnhet at være. Ellers var Asle begjærendes sakens oppsettelse til neste høsteting, at han til des kan igjen erlange og i rette forskaffe de forinnbemeldte hans exellense Banners befaling, samt Sr. Christen Christensens og Sr. Henrik Pettersen Bevillinger. Hvilket hr. Commissar og såvidt consentered.

Men eftersom her befinnes, foruten kornsæden, en temmelig rugbråte, som Asle nu selv bekjente at være sådd en halv tønne rug uti, så påsto han, at den tillike med all hans avl og avgrøde burde være insequesies og urørt til sakens utdrag. Hvorfore saken er forfløit til Norderhov tingsstue til neste høsteting. Og såsom Asle Halvorsen emnu ei har fremvist noen lovlig hjemmel for seg, da bør hans avl og avgrøde såvidt at være sequesiered, at han intet dervat må fløite eller føre fra stedet, førend videre rettens kjemelse.

Fornevnte Asle Halvorsen i rette produserte en contrastevning, dat. 17. juni 1685, ved hvilken han histevnet hr. commissar Lars Larsen formedelst han tillike med noen av hans landbønder, skal ha uti hans fraværelse nedrevet og med ild ødelagt endel hans huse på denne plass som han kaller Fossholm. Item des skog utnuggen, efter derom stevningen videre bemeld. Derom til provs histevnet Gudbrand Nilsen Nes, Anders Storruste, Peder Øvervold, Gudbrand Ellingsen Nes, Erik Nes og Harald Lindelien. Hvilke alle samtlige møtte tilstede.

(s. 88 a.) Kom nu igjen for oss uti rette citanten hr. commissar Lars Larsen, såvel

vedparten Asle Halvorsen uti egne personer.

Hr. commissar Lars Larsen begjærte at hans på åsteden førte og forhørte prov måtte tas ved ed, eftersom han hadde dem nu tilstede.

Asle Halvorsen derimot protesterte, at Guddbrand Ellingsen Nes har Iver Engers datter til hustru. Item Ole Åsets kvinne er søster til Rangdi Nes. Halvor Guddbrandsens kvinne er og Ole Åsets datter. Og eftersom bemeldte prov er så nær besvogret til dem som bor på gården, formente han de ei heruti burde stedes til ed.

Ellers tilsto Asle Halvorsen, at hans kvinne er søster til Erik Nes's kvinne, og Erik Nes er Rangdi Nes's broder.

Derimot protesterte Sr. Lars Larsen, at denne sak er direkte hans egen sak til hans eige delers forvar, og de Nes besiddere hverken odelbårne eller ringeste loddeiere deruti, Asle og selv besvogret med dem som bor på gården, så formente han at sådant hans forebringende, ei kunne hindre hans provs edtagelse.

Han så de trende prov, nemlig Iver Enger, Ole Siverson og Halvor Guddbrandsen seg for retten fremsittet.

Er så av protocollen for dem opplest deres provning og tilstand, som de gjorde på åsteden (s. 88 b) nesliden 10. juli, hvorpå de nu avla deres borgered at være uti samnhet.

Asle Halvorsen ble tilspurt om han hadde nu tilstede noen av de documenter som han seg senesten påberopte. Hvor til han svarte nei, og sa derhos at han har siden des av Christen Christensen vært begjærendes hans suppl. til hans exel. Banner med de påfulgte resolutioner, men ikke hos ham kunne erlange videre enn en løs copi derav, som han nu for retten anviste.

På Christen Christenssens vegne, som og uti saken innstevnet, møtte ei noen tilstede. Sr. Henrik Pettersen, som og tillike stevnet, uti rette produserte en bevillingsseddell, som Sr. Christen Christensen gitt Asle Halvorsen på ei rødste kaldes Strand, dat 26. okt. 1680. Var derhos Sr. Pettersens påstand, at efterdi Christen Christensen har utgitt sin bevillingsseddell på fornevnte rødste, så formente han at han den og selv burde forsvare. Og at sådant des fullkommeligere kan skje, da var han begjærende sakens oppsettelse til neste ting.

Hr. commissar Lars Larsen påsto, at såsom han har bevist ved høy kongelig skjøte og dom, at være berettiget de eige deler til Nes på vestsiden Urula, dernest med lovlig førte og edtagne prov bevist, hvormed seg strekker, foruten det at Asle Halvorsen (s. 89 a) selv frivillig for en sittende rett har tilstått, at han på det sted han bygt, ei finner noen tomt eller tomtested, item og bekjent at ha betalt Guddbrand Nes og vært uti hans minde for en bråte som han der hadde felt, med videre som uti acten innført etc, thi påstår og formener han, at efterdi Asle Halvorsen ingen lovmessig hjemmel av rette proprietærer til slik hans øvende formastenhed har bevist, at han derfor bør lide og undgjelte efter